

Права и обавезе грађана као учесника у прекршајном поступку

Прекршајни поступак је законом уређен поступак у коме се утврђује постојање прекршаја и одговорност окривљеног за конкретни прекршај.

С обзиром на околност да се у прекршајном поступку грађани могу појавити у својству окривљеног, оштећеног или сведока, циљ ове брошуре је упознавање с њиховим основним правима и обавезама.

ОКРИВЉЕНИ је лице против кога се води прекршајни поступак и он има посебно место у поступку. Поред физичког лица, у својству окривљеног може се појавити и правно лице. За окривљено правно лице у прекршајном поступку учествује његов представник који је овлашћен да у његово име предузима све процесне радње. Окривљеном су пружене следеће процесне гаранције:

- Има **право на одбрану** - дата му је могућност да се изјасни о чињеницама и доказима који га терете и да изнесе све чињенице и доказе који му иду у корист.
- Има **право да се у поступку брани сам или уз стручну помоћ браниоца**.
- Има **право да се у поступку служи својим језиком**. Ако се усмени претрес не води на језику окривљеног, обезбедиће се усмено превођење онога што то лице или други износи, као и исправа и другог писменог материјала.
- Лично се достављају позив ради испитивања окривљеног (позив за давање писмене одбране, позив за присуствовање усменом претресу) и све одлуке од чијег достављања тече рок за жалбу.
- Уколико је присуство окривљеног неопходно ради утврђивања чињеничног стања, наредиће се његово **довођење** (у случају да се уредно позвани окривљени не одазове позиву а свој изостанак не оправда, или ако се није могло извршити уредно достављање позива, а из околности очигледно произилази да окривљени избегава пријем позива).
- Окривљени може бити **задржан** до доношења решења о прекршају а најдуже 24 сата у законом прописаним случајевима:
 1. ако се не може утврдити његов идентитет или пребивалиште, односно боравиште а постоји основана сумња да ће побећи,
 2. ако одласком у иностранство може избећи одговорност за прекршај за који је предвиђена казна затвора,
 3. ако је затечен у извршењу прекршаја за који се може изрећи казна затвора, а задржавање је потребно да би се спречило даље вршење прекршаја.
- Окривљени се испитује по правилу **усмено**, али орган који води прекршајни поступак - ако нађе да усмено испитивање није потребно с обзиром на значај прекршаја и податке којима он располаже, може позвати окривљеног да своју одбрану да **писмено**.
- Ако је окривљени глув, постављаће му се питања писмено, а ако је нем, позваће се да писмено одговори.
- **Решење о прекршају може се донети и без испитивања окривљеног** ако уредно позвани окривљени не дође и не оправда изостанак или у одређеном року не да писмену одбрану, а његово испитивање није нужно за утврђивање чињеница које су од важности за доношење.
- **Испитивање** окривљеног врши се **уз поштовање његове личности**.
- Према њему се **не сме употребити сила, претња, обмана** и слична средства да би се

дошло до његове изјаве или признања.

- Окривљени може бити **суочен са сведоком и с другим саокривљеним** ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница и ако то неслагање не може на други начин да се отклони.
- Окривљени има право да **разматра и препишује списе предмета** што се може ускратити ако би се тиме ометало правилно вођење прекршајног поступка или када се искључи јавност у поступку.
- Има **право на жалбу** на решење првостепеног органа за прекршаје у року од осам дана од пријема решења.

ОШТЕЋЕНИ је лице чије је какво лично или имовинско право повређено или угрожено прекршајем. Он има право да сам или преко свог законског заступника или пуномоћника:

- **подноси захтев за покретање прекршајног поступка,**
- подноси доказе, ставља предлоге и истиче имовинскоправни захтев за накнаду штете или повраћај ствари,
- изјављује жалбу на решење које је донето поводом његовог захтева за покретање прекршајног поступка.

СВЕДОЦИ су лица за која је вероватно да могу дати обавештења о прекршају, учиниоцу и о другим важним околностима. Као сведок се може позвати и оштећено лице.

Свако лице које се позива као сведок, дужно је да се одазове позиву и да сведочи. Лица која су по закону ослобођена од дужности сведочења су:

1. брачни друг окривљеног,
 2. сродници по крви у правој линији,
 3. усвојеник и усвојилац окривљеног,
 4. верски исповедник о ономе што му је окривљени исповедио.
- Сведок није дужан да одговара на поједина питања ако је вероватно да би тиме изложио себе или свог блиског сродника тешкој срамоти, знатној материјалној штети или кривичном гоњењу.
 - Одговори се дају усмено.
 - Дужан је да говори истину и не сме ништа прећутати јер давање лажног исказа представља кривично дело.
 - Сведоци се могу суочити ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница.
 - Ако је сведок уредно позван а изостанак не оправда, или се удаљи с места где треба да буде саслушан без одобрења или оправданог разлога, може се наредити **довођење** или се новчано казнити до 50 динара.
 - Ако сведок дође а неће без законског разлога да сведочи, може се казнити новчано до 50 динара а ако и после тога одбије да сведочи, може се казнити новчано до 150 динара.

ПОСТУПАК ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА - с обзиром на узраст малолетника, њихову душевну развијеност, лична својства и свест о одговорности за прекршај, као и на околност да прекршајни поступак не сме штетно да утиче на даљи развој малолетника примењују се одредбе посебног прекршајног поступка:

- у поступку према малолетнику увек ће се искључити јавност,
- када је малолетник учествовао у извршењу прекршаја заједно с пунолетним лицима,

поступак према њему ће се издвојити,

- малолетник се позива преко родитеља или старатеља,
- орган старатељства и родитељи, односно старалац малолетника имају право да се упознају с током поступка, да у току поступка стављају предлоге и да указују на чињенице и доказе који су од важности за доношење правилне одлуке,
- код предузимања радњи према малолетном учиниоцу прекршаја у његовом присуству, а нарочито при његовом испитивању, лица која учествују у поступку дужна су да поступају обазриво, водећи рачуна о душевној развијености, осетљивости и личним својствима малолетника,
- пре изрицања васпитне мере или казне према малолетнику прибавиће се мишљење надлежног општинског органа старатељства,
- против решења о прекршају донесеног у поступку према малолетнику, жалба се може изјавити у корист малолетника и против његове воље.

*Водич је сачинило
Удружење судија за прекршаје
Републике Србије у сарадњи с
ФОНДОМ ЗА ОТВОРЕНО ДРУШТВО*